

Turecko

A

EU

Přístupová jednání

- 2004 - 10 nových států: EU požadovala po Turecku rozšířit celní unii (podpisem Dodatkového protokolu k Ankarské dohodě) - Turecko protokol podepsalo, ale odmítlo uznat Kypr
- Zahájena v 10/2005, ale v roce 2006 pozastavena – nevyřešený kyperský problém
- Analytická fáze screening ukončena 2006, kdy zprávy o screeningu potvrdily připravenost Turecka vyjednávat o jednotlivých kapitolách acquis
- „Věda a výzkum“ byla úspěšně předběžně uzavřena v červnu 2006
- 12/2006 - Rada rozhodla o blokaci - vyjednávání z důvodu tureckých omezení vůči Kypru
-

Turecko a Kypr

- Kypr je prezidentskou republikou - prezident je hlavou státu i vlády
- Kypr vstoupil do EU jako de facto rozdělený na dvě části - územím EU je však celý ostrov
- Kyperští Turci, kteří jsou držiteli cestovního dokladu EU nebo mají nárok na jeho vydání, jsou občany EU
- V oblastech Kyperské republiky, nad nimiž kyperská vláda nevykonává skutečnou kontrolu, je uplatňování práva EU pozastaveno

Turecko a Řecko

- Řecko-tureckou válka 1919-1922, porážka Řecka a vznik Turecka v dnešních hranicích
- 1/1923 – Dohoda o výměně obyvatel – důsledek: turecké území opustilo až 1,5 milionu Řeků, výměnou za 500 tisíc Turků, kteří přišli z Řecka – maloasijská tragédie
- 1930 Smlouva o přátelství
- 1934 Balkánský pakt - Turecko, Řecko, Jugoslávie, Rumunsko (uznání stávajících hranic)
- Systém podobně definovaných paktů se ovšem pod tlakem Německa a Itálie rozpadl a zatímco Řecko bylo v roce 1941 okupováno, Turecko přečkalo válku udržováním rovnováhy mezi oběma bojujícími stranami

Turecko a Řecko

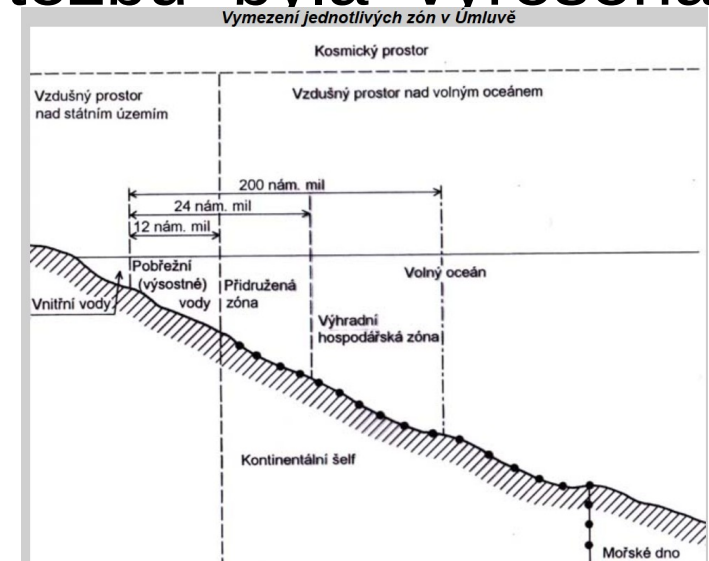
- Řecko a Turecko staly členy NATO – po 2. sv. válce
- Tomuto kroku předcházela občanská válka v Řecku a sovětský tlak na Turecko
- SSSR snaha zřídit vojenské základny v úžinách mezi Černým mořem a Středomořím a snaha o revizi režimu provozu v těchto úžinách
- V reakci na to USA začlenily Řecko a Turecko do Marshallova plánu ataké doěšlo k formulaci Trumanovy doktríny zadržování komunismu
-

Turecko a Řecko

- 1981 – Řecko vstupuje do ES
- Turecko a Řecko – 20. století – neexistuje oboustranný konstruktivní dialog
- Obě členy NATO, ale mnohokrát na hraně vojenského konfliktu
- Neschopnost dohodnout se vedla k několika krizím
- Delimitace kontinentálního šelfu – mezinárodní problém už od roku 1973 – Turecko – vydalo mapu, kt. zahrnovala i některé řecké ostarovy
- Oblast v Egejském moři, kde turecká vláda povolila výzkum možných nalezišť (ropa)
- Nalezena – u ostrova Thasoss
- Obě strany si nárokovaly právo na těžbu – právo o teritoriálních vodách
-

Mořské právo

- Mořské právo - Třetí konference o mořském právu 1973 – 1982
- Byla přijata Úmluva o mořském právu (proti USA, Turecko, Izrael a Venezuela – obavy ze snížení možné výnosnosti mořské těžby)
- Smlouva byla ratifikována požadovaným šedesátým státem v roce 1993, čímž vstoupila v platnost jako mezinárodní zákon
- Většina výhrad států zájímajících se o těžbu byla vyřešena v průběhu dalších vyjednávání



Egejské moře

- Delimitace hranic – vážný problém
- Řecko je signatářem UNCLOS, Turecko však nikoli
- Nejde jen o shodnutí se na hranicích teritoriálních vod, ale i o určení hranice kontinentálního šelfu (prodloužení pevniny pod hladinou moře) a s tím spojené vymezení zvláštní ekonomické zóny (EEZ) 200nm (1nm = 1,852 km) od pobřeží
- Kontinentální šelf může být delší než 200nm (cca 370 km), max. do 350nm
- Jádru sporu - vyměření teritoriálních vod a tudíž uplatnění suverenity ve vodách Egejského moře a problematika kontinentálního šelfu
- UNCLOS umožňuje signatářům rozšířit původní pásmo teritoriálních vod z 6nm na 12 nm
- Obě země 6nm (Řecko kontroluje 43,5 % Egejského moře a Turecko jen 7,5 %, přičemž volné moře bez omezení plavby tvoří 49 %)
- Při 12nm: by podíl Turecka stoupl o 1 %, řecký podíl na 71,5 % a 20% by připadlo volnému moři

Egejské moře

- V druhém případě by zcela zmizely koridory pro námořní přepravu, které by vedly skrze volné moře – omezení svobody plavby v Egejském moři - Turecko vnímá jako ohrožení bezpečnosti, vzhledem k tomu, že zhruba 90 % objemu zahraničního obchodu Turecka – přeprava po moři
- Volné moři - právo plavby neomezené, uvnitř teritoriálních vod může daný stát např. vybírat poplatky, ačkoli nemůže zcela zakázat proplutí
- Představa, že by Řecko takovým způsobem omezovalo turecké ekonomické zájmy vedla v 6/1995 turecký parlament k přijetí deklarace, která považovala přijetí 12nmz strany Řecka k aktu vyhlášení války

Egejské moře

- Turecká reakce na řeckou ratifikaci UNCLOS – 5/1995
- 12/1995 se obě strany dostaly potřetí do nebezpečné blízkosti vojenské konfrontace – spor: ostrov Imia/Kardak vzdálený 4 nm od Turecka
- USA zabránily další eskalaci, kterou rozdmýchávaly nacionalistická media
- Vymezení kontinentálního šelfu je součástí sporu o suverenitu
- Řecká interpretace UNCLOS: vymezení kontinentálního šelfu se vztahuje i na ostrovy a nikoli jen na pevninské Řecko
- Turecko oponuje, že vymezení kontinentálního šelfu se nevztahuje automaticky na ostrovy a sleduje uplatnění vlastního nároku na kontinentální šelf v Egejském moři

Turecko a Řecko

- Zásadní změna – 1999
- 8/1999 – Z Turecka – devastující zemětřesení
- 9/1999 – to stejné se událo v Řecku
- Obě země reagovaly rozsáhlou humanitární pomocí a vlna sympatie, kterou tato reakce vyvolala se přenesla i na politickou úroveň
- Sblížení Řecka a Turecka v roce 1999 - „*Earthquake Diplomacy*“
- AKP se po roce 2002 rozhodla navázat na úspěchy zemětřesné diplomacie vedené předchozí tureckou vládou a nadále rozvíjela dobré zahraničněpolitické vztahy

Turecko a Řecko

- První oficiální návštěva předsedy vlády R. T. Erdoğana v Řecku 5/2004 - návštěva byla zároveň první oficiální návštěvou tureckého premiéra v zemi za posledních 16 let
- Premiéra Kostas Karamanlis - v Turecku 1/2008, který se tímto krokem stal prvním řeckým předsedou vlády po 49 leté odmlce
- Tato setkání vytvořila základ pro budování politických vztahů a přispěla k bilaterální spolupráce
- Za přelomový okamžik, jenž předznamenal novou fázi turecko-řeckých zahraničněpolitických vztahů, nicméně můžeme považovat až říjen 2009, kdy se turecký i řecký předseda vlády vzájemně ujistili o záměru vybudovat mezi oběma zeměmi hlubší partnerství
- Výsledkem byl jednak vznik společné komise (konkrétně High-Level Cooperation Council, HLLC): klíčová témata a možné překážky turecko-řecké spolupráce, a také podpis 22 bilaterálních dohod tureckým a řeckým premiérem v Aténách v 05/ 2010, jež ošetřují jednotlivé oblasti turecko-řecké spolupráce

Turecko a Řecko

- AKP vrámci politiky nulových problémů se sousedy upustila od využívání síly při řešení turecko-řeckých územních sporů - o vyřešení sporů v Egejském moři a na Kypru
- Vyměření teritoriálních vod v Egejském moři, navrhla turecká vláda možnost vyřešit územní spory prostřednictvím bilaterálního dialogu, nebo pomocí mezinárodní arbitráže
- Obdobně se turecká vláda staví také ke kyperské problematice, což lze velmi dobře dokumentovat na vynaloženém úsilí Turecka o vytvoření komplexního plánu na vyřešení turecko-kyperského sporu během jednání v New Yorku a Nikósii 03/2004 – Annanův plán

Hospodářská spolupráce Turecko a Řecko

- V 2001 hospodářské problémy vyústily v ekonomickou krizi – následovaly drastické reformy: 2001 se ekonomika propadla o 9,5 %, v letech 2002-2007 Turecko zaznamenalo průměrný hospodářský růst 6%
- Rovněž stabilně rostl objem zahraničního obchodu: 2000 – objem zahraničního obchodu mezi Tureckem a Řeckem na cca 1 mld. euro, v roce 2005 to bylo již 1,6 mld. euro a v roce 2010 přes 2 mld. euro (nejvyššího hodnota byla ovšem 2,4 mld. euro v roce 2008)
- V letech 2004-2008 významné řecké přímé zahraniční investice v Turecku, když jeho podíl byl 10 %, stejně jako USA

Hospodářská spolupráce Turecko a Řecko

- AKP důraz na ekonomickou diplomacii
- AKP byla ochotna ke kompromisu v problematických otázkách např.
Kypr – AKP velká podpora Annanova plánu
- Zhoršení vztahů – hospodářská krize v Řecku

- 1790 – Dohoda o míru a přátelství s Pruskem
- Nadstandární vztah - 1. pol. 20 století – stavba železnice Istanbul – Bagdád
- Po roce 1933 – Turecko – příjem uprchlíků z Německa (židé, levice a liberálové, akademici, inženýři ,... - turecké univerzity a rozvoj tureckých továren
- 1941 – Německo – turecká smlouva o přátelství
- 2/1945 Turecko vyhlásilo válku Německu
- Během studené války se vazby dále prohlubovaly
- Následně v 60. letech - gradace s podpisem dohody o nábore pracovníků mezi Tureckem a Německem přistěhovalo do Německa mnoho tureckých občanů
- 2016 Německo uznala genocidu Arménů

Turecko a Francie

- Vztahy Francie - Turecko se projevily v problematice genocidy/masakru arménské menšiny na území dnešního Turecka počátkem 20. století
- Francie se také velmi významně aktivizovala v kyperské otázce a jejím vlivu na přijetí Turecka do EU
- Prezident V. G. d'Estaing řekl, že členství Turecka v EU by se rovnalo konci EU
- 2002 částečné zlepšení politických vztahů mezi Francií a Tureckem, ale vzájemné vztahy byly narušeny postojem francouzského parlamentu k arménské otázce
- Francouzský parlament schválil zákon o uznání arménské genocidy 18. 1. 2000
- Rok 2003 se stal počátkem stagnace francouzsko – tureckých mezinárodních vztahů

- *„...Turecko má jinou kulturu, odlišný přístup, jiný způsob života. Jeho hlavní město neleží v Evropě, 95 % populace žije mimo Evropu. Není to evropská země...“ Valery Giscard d'Estaing, 8. 12. 2002 pro Le Monde*

Turecko a Francie

- 2003 Francie varovala sv občany před cestováním do Turecka – bombové útoky v Istanbulu
- Mezitím francouzská politika sledovala, jak se vyvine postoj Turecka k válce v Iráku
- Francie byla potěšena nesouhlasem Turecka podílet se na americké intervenci v Iráku, třebaže turecký parlament dal (na druhou žádost) moc vládě odeslat vojáky do Iráku, rozhodnutí vlády nevyužít moci k intervenci bylo opět kladně oceněno (ze strany Francie)
- Francouzská vlády také uvítala reformy v oblasti lidských práv a demokracie, které se turecké vládě podařily prosadit

Turecko a Francie

- 2005 VB a Francie dohodly na kompromisním jednání vůči Turecku
- Dohoda se týkala zejména Kyperské Republiky: „...*Stanovila, že se Turecko nebude smět stát členem EU, pokud by neuznalo všech 25 stávajících členských zemí...*“
- Turecko se ke kompromisu stavělo negativně, ale v 2005 rozšířilo celní unii i na deset nových členských států EU
- J. Chirac se řekl, že Turecko se může stát členem EU, současně přislíbil francouzským občanům, že v otázce členství Turecka v EU proběhne referendum, ale Turecko musí nejdříve uznat arménskou genocidu

Turecko a Francie

- Prezident N. Sarkózy byl nepřítelem tureckého členství v EU
- Navrhoval buď status „privilegovaného partnera“ EU nebo jako člena „Středomořské unie“
- Obě možnosti jsou pro Turecko nepřijatelné
- Členové „Středomořské unie“ měli být státy okolo Středoziemního moře
- Podle N. Sarkózyho by se mělo jednat o pásmo míru a rozvoje v oblasti Středoziemního moře
- Tato iniciativa by měla koexistovala souběžně s EU
- „Středomořská unie“ by zahrnovaly jižního a východního Středomoří, státy jižního a východního Středomoří by se tak velmi přiblížily k EU

Turecko a Francie

- *„Projekt Středomořské unie by byl vytvořen jako sjednocovací projekt, jednalo by se o skutečné partnerství mezi EU a státy jižního a východního Středomoří. Klima vzájemné důvěry a otevřeného dialogu by bylo nastaveno mezi Araby, Evropany, Izraelci a Turky a bylo by příznivé pro i pro EU“ Stanovisko MZV Francie*
- Projekt „Středomořské unie“ by měl být založen na hospodářské spolupráci jižního a východního Středomoří a EU
- Cílem „Středomořské unie“ mělo být zlepšení obchodu a dopravy včetně dopravy energií mezi zeměmi jižní Evropy a zeměmi ležícími u Středozemního moře, jako jsou Turecko, Maroko, Izrael a Sýrie

Turecko a Francie

- *Tehdejší premiér R. T. Erdogan řekl: „Turecko je jedním ze států v oblasti Středomořního moře, ale spolupráci v rámci středomořského regionu nelze zaměňovat za spolupráci v rámci EU. Dále Turecko odkazuje na svůj status kandidátské země a svoje případné členství ve „Středomořské unii“ nepovažuje za dostatečnou alternativu k plnoprávnému členství v EU. Francouzský prezident N. Sarkózy si je vědom bohatství, které skýtají státy ležící okolo Středomořního moře a jejich význam pro evropské hospodářství. Ale zároveň by byla vytvořena hranice chránící EU před emigranty z východu. V současné době se nejen ve Francii (Německo,...) šíří vlna anti – tureckých nálad...“*

Turecko a Arménie

- Otázka genocidy/masakru arménského obyvatelstva na území bývalé Osmanské říše je nevyřešená a je dalším sporným bodem na cestě Turecka do EU
- 1991 Turecko jako jeden z prvních států uznal nezávislost Arménie po pádu SSSR
- 4/1993 napjatá politická situace mezi Arménií a Tureckem vyvrcholila uzavřením mezinárodních hraničních přechodů mezi oběma státy.
- K uzavření hraničních přechodů a zpretrhání diplomatických vztahů předcházely dvě hlavní události v 90. letech 20. století: uznání smlouvy z Kars a spor o Náhorní Karabach

Turecko a Arménie

- 1992 Turecko navázalo diplomatické vztahy s Azerbajdžánem a s Gruzií, současně požádalo Arménii o uznání Smlouvy z Kars 1921
- Turecko požadovalo po Arménii: uznání turecko-arménské hranici, která byla zřízena na základě Karsovy smlouvy v roce 1921, tedy vzdát se územních nároků a ukončit proces mezinárodního uznávání arménské genocidy

Turecko a Arménie

- Uzavření hranice 1993 - Turecko podpořilo Ázerbájdžán v době války o Náhorní Karabach
- Arménie kontrolovala toto sporné území od rozpadu SSSR, kdy o něj svedla konflikt právě s Ázerbájdžánem
- Od roku 1994 panuje mezi oběma zeměmi příměří dojednané za pomoci ruských diplomatů a vojenskou kontrolu nad Náhorním Karabachem, který je ze všech stran obklopen ázerbájdžánským územím, mají Arméni
- Spor mezi Tureckem a Arménií vedl k destabilizaci celého kaspického regionu, který je bohatý na energetické suroviny, a brání Ankaře při sbližování s EU.
- Oba znesvářené státy zahájily v roce 2008 rozhovory na vysoké úrovni o normalizaci vztahů po 100 letech nepřátelství - EU tento krok uvítala

Turecko a Arménie

- 10/2009 – podepsána dohoda: obnova diplomatických vztahů znovuotevření hranic
- Ještě v podvečer před podpisem to vypadalo, že k dohodě nedojde
- Smír (Zurich) nakonec vyjednala americká ministryně zahraničí Hillary Clintonová
- Nepřátelství mezi oběma státy po desetiletí živil spor o turecký masakr Arménů za první světové války, který Jerevan označuje za genocidu

Turecko a reformy

- Úpravy Ústavy 1982
- Od roku 2001 turecký parlament vydal sedm komplexních „balíčků“ reforem - naplňování kodaňských politických kritérií vedlo k novým ústavním dodatkům a právním reformám
- Posílení zabezpečení základních práv a svobod, reforma také rozšířila spektrum svobod (svoboda shromažďování, svoboda tisku) povolila zhodnotit ústavnost legislativních aktů z let 1980 – 1983
- Ústavní reforma z roku 2001 znamenala také ztížení zákazu politických stran. Před rokem 2001, měl Ústavní soud právo zakázat politickou stranu, a to v případě, že byly odhaleny její proti ústavní činnosti
- Reforma z roku 2001 říká, že Ústavní soud, v závislosti na vážnosti případu, může částečně nebo celkově zamezit přístupu politické strany k státním fondům, místo jejího trvalého zrušení - definitivní rozhodnutí Ústavního soudu na zrušení politické strany musí být odsouhlaseno 3/5 většinou soudu, před schválením ústavního dodatku se jednalo o prostou většinu

Turecko a reformy

- Další dodatek se týkal doby předběžného (před soudního) zadržení. Doba předběžného (před soudního) zadržení při kolektivně spáchaných zločinech byla zkrácena z 15 na 4 dny
- Trest smrti byl omezen pouze na zločiny spáchané během války, v bezprostředně hrozícím nebezpečí a na teroristické akce
- Druhou sekci ústavních reforem z roku 2001 tvořily dodatky týkající se rozšíření pravomocí civilní správy státu
- Ústavní reforma z roku 2001 zvýšila počet civilních zástupců v Národní bezpečnostní radě a ve výsledku tak oslabil jejich rozhodnutí v závislosti na rozhodnutí Rady ministrů

Turecko a reformy

- Ústavní reforma z roku 2004 definitivně zrušila trest smrti
-
- Další ústavní dodatek zrušil Státní bezpečnostní soud

Demokratizační balíčky

- 2003 – 2004 byly v Turecku přijaty právní normy tzv. „demokratizační balíčky“
- Rozšíření pole působnosti jistých základních práv a svobod (svoboda tisku, svoboda shromažďování,...)
- Reformy zrušily jisté vojenské výsady ve prospěch občanské vlády. Další reforma se týkala organizační struktury Národní bezpečnostní rady
- Jiná reforma obsahovala inovaci v oblasti transparentnosti veřejných výdajů

Demokratizační balíčky

- Další reforma se týkala menšin a jejich kulturních práv
- Menšinám bylo garantováno právo na používání jejich jazyka v televizi a v rádiu, dále jim reforma povoluje otevření jazykových kurzů a používání jejich jmen
- 11/ 2003 byl přijat zákon o právu na informovanost – transparentnost veškerých činností týkajících se státu
- Přijetí tohoto zákona sehrálo velmi důležitou roli v otázce turecké konsolidace demokracie
- Garance tureckých občanů na informovanost o činnostech týkajících se státu by měla být hlavním krokem v naplňování evropských požadavků a ukazuje, že se Turecko snaží přizpůsobit v otázkách právního pořádku základním normám EU